

Denne artikel vil blive udgivet i serien

Introduktioner til special- og særskrifter i Det kongelige Bibliotek, hvis første nr. er *Det kongelige Biblioteks Billedsamling - en introduktion*. 1990.

Dansk Musiker Forbunds nodearkiv overføres til Det kongelige Biblioteks Orkestersamling

af førstebibliotekar, mag.art. Eva Brit Fanger

Den 1. november 1988 underskrev lederen af Det kongelige danske Musik-konservatoriums Bibliotek i København og lederen af Det kongelige Biblio-tekets Musikafdeling et dokument hvori der fremgik, at Dansk Musiker For- bunds nodearkiv nu skulle skifte ejer og opholdssted. Nodearkivet, der hav- de stået opstillet på Musikkonservatoriet siden den 20. februar 1970, var et lukket arkiv, der ikke var vokset i de 18 år, det havde haft til huse i Konser- vatoriets magasiner. Alligevel optog arkivet efterhånden mere plads end Konservatoriets bibliotek kunne afse. De forhandlinger, der uden resultat, flere år i forvejen havde været ført mellem Musikkonservatoriet og Det kongelige Bibliotek om udtagelse og overførelse af Danica fra Musikerforbun- dets nodearkiv til de nationale samlinger på Christians Brygge, skulle ende- lig føres ud i livet, idet hele nodearkivet, indeholdende både Danica og udenlandsk musik, nu skulle opbevares sammen med Det kongelige Biblio- teks eget orkestermateriale.

Dansk Musiker Forbund har sin oprindelse i de mange orkester- og musi- ker-foreninger, der blev stiftet i slutningen af det forrige århundrede, da dan- nelsen af fagsammenslutninger til forsvar og støtte for standens fælles inter- esse var tidstypiske. Musikernes indtjening var dengang uensartet, usikker og ofte dårlig, og en musiker måtte tit se sig om efter et andet arbejde ved si- den af musikken. Udover landet fandtes der få orkesterpladser, men i Kø- benhavn havde musikerne dog en mulighed for at få ansættelse i et af de fa- ste orkestre der fandtes, som Det kongelige Kapel, Dagmar-teateret, Casino eller Folketeateret. Om sommeren var der Tivoli, Dyrehavsbakken og en- kelte andre sommer-etablisser. Stillingerne i de store offentlige danse- saloner, der beskæftigede faste musikere, var derfor meget eftertragtede. Ho- noraret for at spille i privatorkestrene var dengang 6 til 7 Mk. pr. stemme, og som balmusiker blev det regnet for god betaling at få 6 kr. for at spille

Morgenvækning med hornmusik, ca. 1900. - Kort- og Billedafdelingen.

hele natten, selvom man kunne risikere at skulle gå langvejs, både frem og tilbage, til ballet uden for byen.

Konkurrencen fra de udenlandske musikere, der dukkede op mange steder i landet, var efterhånden blevet en økonomisk trussel for de danske musikere, og man følte et stærkt behov for at få faste tariffer. Ved siden af dette, ønskede man også at hjælpe de mange pensionerede musikere og musikenker samt deres børn, for der var mange, der var fattige og led nød.

I hovedstaden havde man i året 1874 dannet Københavns Orkesterforening, og i årene 1884, 1893 og 1896 fulgte henholdsvis Viborg, Ålborg og Århus orkesterforeninger trop. Det var især i de lidt større byer, hvor man havde militærmusik med messing- og træblæsere, at man begyndte at danne musiker- eller orkesterforeninger. I 1899 blev Centralforeningen af Jyske Orkester- og Musikerforeninger dannet, og den 14. april 1911, da hovedstaden og resten af landet endelig havde fundet sammen, blev dansk Musiker Forbund stiftet. Kontingentet blev sat til 1 kr. pr. medlem pr. år, og medlemmerne fik medlemsbladet "til belæring og Oplysning for Medlemmerne om alle musikalske Forhold" gratis tilsendt.

Dansk Musiker Forbund vedtog nu fælles love og tariffer, og musikerstandens økonomiske og sociale stilling blev derved væsentlig højnet.

Karikatur fra postkort af dirigenten og komponisten Georg Høeberg, der medvirkede ved Dansk Musiker Forbunds sommerkoncerter. - Kort- og Billedafdelingen.

Dansk Musiker Forbund begyndte med et medlemstal på 2000, hvoraf København med 1010 tegnede sig for langt de fleste. Forbundet boede i begyndelsen meget beskedent, idet det rykkede ind i et enkelt rum i Aabenrå 31 i stuen, hvor det fik gratis lys og varme af Københavns Orkesterforening, der havde til huse her. I 1923 flyttede Dansk Musiker Forbund over til Vendersgade 23, hvor det stadig holder til.

Pensionskassen, der hørte naturligt sammen med Forbundet, var dets hjertesag. Til fordel for denne blev der holdt årlige musikfester. Traditionen havde man arvet fra Centralforeningen af Jyske Orkester- og Musikforeninger, der tidligere havde afholdt musikfester om sommeren til indtægt for Danske Provinsmusikeres Pensionskasse. Således havde f.eks. Carl Nielsen sommeren 1910 til fordel for Pensionskassen dirigeret 70 musikere ved en koncert, som han indledte med sin egen Helios-ouverture.

Dansk Musiker Forbunds musikfester bestod gerne af to koncerter, én mere seriøs eftermiddagskoncert og én folkekonzert med harmoniorkester om aftenen i fri luft. Koncerterne, der var utrolig populære, havde kendte navne som Louis Glass, Chr. Danning, Georg Høeberg og Johan Hye-Knudsen i spidsen for orkestret.

Dansk Musiker Forbund voksede støt gennem årene. Selv om arbejdsledigheden i 30'erne var stor, var medlemstallet alligevel stigende, og 25-års

Dansk Musikforbund afholder koncert på Rådhuspladsen. - Kort- og Billedafdelingen.

jubilæet i 1936 blev fejret med koncerter og festligheder rundt om i landet. I København stillede 32 blæsere fra Forbundet op på Rådhuspladsen og spillede for en talrig skare lyttende københavnere. Pludselig trådte Københavns borgmester ud på Rådhustrappen og holdt en smuk tale, hvorefter tilhørerskaren råbte tre gange tre hurra for musikerne. Om aftenen var der festkoncert under Johan Hye-Knudsens taktstok. Mange steder i provinsen blev der samme dag holdt offentlige festkoncerter, og i Kongens Bio på Københavns banegård blev der en tid herefter vist film fra jubilæet under "Den Vide Verden".

Festkoncerterne om sommeren skabte et godt sammenhold mellem Forbundets musikere, og ved jubilæumskoncerterne kunne symfoniorkesteret være sammensat af musikere fra hele landet som f.eks. ved 25-års jubilæet, da musikere fra følgende orkestre medvirkede: København filharmoniske Orkester, Det sjællandske Provins-Orkester, Filharmonisk Orkester for Fyns Stift, Aarhus Byorkester, Aalborg filharmoniske Orkester, det unge Tone-selskabs Orkester, Arbejdsløse Musikers Symfoniorkester og hele Det kongelige Kapel. Provinsens Pensionskasse varede indtil 1974, da den blev nedlagt. På den tid var Forbundets sommerkoncerter forlængst forsvundet. Men den tid de varede, medvirkede sommerkoncerterne i høj grad til udbredelsen af dansk musik. Dansk musik havde nemlig sin faste plads ved alle sommerkoncerter. I almindelighed var romantikkens musik den foretrukne og fyldte det meste af programmerne. Sommerkoncerterne præsenterede

gerne dele af klassiske komponisters velkendte symfoniske værker, Ouverurer og arier fra operaer og operetter, kendt underholdningsmusik o.l. Rækken af danske komponister fra det forrige århundrede og fra begyndelsen af dette var rigt repræsenteret i hele sin bredde med navne fra H.C. Lumbye til Carl Nielsen.

Dansk Musiker Forbunds nodearkiv, der fylder 73 hyldemeter, står nu opstillet i Det kongelige Biblioteks Musikafdeling i Orkestersamlingen ved siden af "Egne Afskrifter". Noderne kom i begyndelsen til Forbundet som gaver fra pensionerede musikere eller deres enker, og Nodearkivet er derfor vokset op sammen med Forbundet i snævrreste forstand.

På enkelte nodesæt kan man læse, at noderne blev deponeret hos Dansk Musiker Forbund og ikke var forbundets eje, men stillet op der til fælles afbenyttelse for medlemmerne. Kigger man på omslagene eller titelbladene, er det let at danne sig et billede af, hvorledes Nodearkivet med årene er blevet så omfattende.

Gaverne til Forbundet er kommet fra hele landet. Fra private musikere, ensembler, etablissementer og orkestre, der ophørte. Noderne frembyder et rigt skue af tilhørsforhold, der kan studeres fra påstemplingen af navnetræk på omslag eller titelblade f.eks. "Denne node tilhører Lolland Falsters Stifts-orkester" eller "Tilhører Horsens kommune". På et håndskrevet materiale står der stemplet Ernst Friedrich, Musikdirektor Hamburg, og på et andet "tilhører musikdirektør N. Nielsen Guderup Als". Nogle af noderne er stemplede flere gange, så man formelig kan følge deres vandringer. Et nærmere studium af dette materiale vil måske kunne afsløre nye sider ved Danmarks musikliv i den første halvdel af vort århundrede og fortælle mere om det musikliv, der udfoldede sig de forskellige steder rundt om i landet.

Nogle af Dansk Musiker Forbunds årsregnskaber viser, hvorledes et bestemt beløb i blandt blev anvendt til køb af noder eller til betaling af lejemateriale. Ud over dette har Forbundet betalt nodeskrivere til at udskrive stemmer. Det var blandt andre nodeskrivere som Jaworsky og Naabye, der også findes i Det kongelige Biblioteks regnskabsbøger fra henholdsvis 1948 og 1955, dengang de arbejdede for biblioteket med "Egne Afskrifter", der var Forbundets folk.

Nodearkivet er inddelt i 3 grupper:

Harmoniorkester i 2 formater; 1062 numre der fylder 12 hyldemeter.

Symfoniorkester i 2 formater; 4011 numre, der fylder 36 hyldemeter.

Salonorkester: 2419 numre, der fylder 25 hyldemeter.

Materialets forfatning er meget varierende, idet noget af det er pænt bevaret, mens andet er slidt til det uanvendelige. I enkelte af sættene er der des-

værre store stemmemangler, mens andre sæt helt er forsvundet, uden at man vil være i stand til at spore de manglende sæt, idet det ikke er blevet noteret, hvem der har lånt sætterne.

Materialet er fremstillet på de forskellige måder og frembyder alle mulige varianter fra tryk og blækudskrift til blyantsudskrift, xeroxkopi og enkelte lustryk. Denne tilfældige sammenbringelse af materialet, der også rummer forskellige formater i ét og samme sæt, viser musikernes behov for at have komplette stemmesæt klar til brug. Det overvejende indtryk er dog en samling trykte, komplette sæt med "ensartede" stemmer, især når det gælder den anden gruppe: symfoniorkester.

Sammen med overførelsen af noderne fulgte *kortkartotek* og *fortegnelse over samlingen*.

Den ældste fortegnelse, der giver et samlet billede over arkivets indhold, er først blevet til efter sidste verdenskrig, sandsynligvis mellem 1946 og 1948. Registranten, der er underskrevet Johs. Andreasen, fløjtist fra Ålborg og Dansk Musiker Forbunds formand fra 1946, indeholder Knudåge Riisagers Danmarks Frihedssang. Dette værk ville ikke kunne være medtaget før sidste halvdel af fyrreerne. Et sted i registranten har Andreasen skrevet:

"Vi afskriver hvert Aar Kompositioner - og køber ligeledes mange Noder - saa vi haaber, at vi efterhaanden kan tilfredsstille ethvert Medlems ønsker ang. Nodelaan."

Man må derefter gå ud fra, at medlemmernes ønsker til en vis grad er genspejlet i nodearkivet, og går man nodearkiv og kartotek igennem, vil man finde, at hovedvægten af værkerne repræsenterer det 19. århundredes musik med en vis vægt på de to første tiår af vort eget århundrede. Går man tilbage i tiden, til det 18. århundrede, står det ikke godt til. Repertoiret er lille. Dog findes der en del symfonier af Mozart og Haydn. Barokken er

Arbejdsløse musikeres koncert på Kongens Nytorv i 1930'erne. - Kort- og Billedafdelingen.

Theodor "Tippe" Lumbys ensemble underholder på Nimb, 1915. - Kort- og Billedafdelingen.

praktisk talt ikke repræsenteret. I den ældste fortegnelse er hverken J.S. Bach eller Händels navne at finde. Heller ikke vort eget århundrede kan have interesseret Dansk Musiker Forbunds medlemmer, måske heller ikke dets publikum. Til trods for anskaffelser af nodemateriale til op i treserne, glimrer vort århundredets førende komponistnavne som Stravinsky, Bartok og Hindemith, for ikke at tale om Schönberg og Alban Berg med deres fravær. Desto mere kan vi vel glæde os over at finde navne som Höffding, Koppel, Berhard Christensen, Sv.S. Schultz, Erling Brene, Sv. Erik Tarp, Gyldmark og Kai Rosenberg i kartoteket efter 1956.

Alt i alt må man sige, at danske komponister er meget fint repræsenteret i stort, bredt udvalg fra Kuhlau, Weyse, Gade, Hartmann, Horneman, Heise, Lange-Müller, Carl Nielsen m.fl. til komponister, hvis værker er mere sjældent opført i dag som Chr. Danning, Louis Glass, Walter Schrøder, Herman Sandby, Johs. Nielsen og mange, mange flere.

I dag har Dansk Musiker Forbund c. 5.000 medlemmer. Dets aktiviteter har fulgt samfundsudviklingen og ændret karakter med denne. Pensionskassen og festkoncerterne er forlængst forsvundet. De er blevet historie. Nodearkivet, der har vandret fra Musikkonservatoriet til Det kongelige Biblioteks Orkestersamling er også blevet historie, men vil samtidig leve videre til fortsat nytte og glæde for musikerne og musiklivet i Danmark.

